

de nit per les terres altes, cantant «pel pla i la serra, / avant *minyons*, avant!» «Aquests companys --- qui volen que siguin? En Rafel del Pedrals, en Pep del Serrat, l'Ibo... —En Rafel, bo; en Pep, també bo; en quant a l'Ibo... fins s'hi fa tala que *minyons* com vosaltres aneu ab semblant seguici», MrnVayreda (*Puñyalada*, t. III, 81 (68)).

c) «En Bernat de Fe<r>era, batlle --- féu demanar a ell, testimoni, a casa sua, e com ell no-y fos, un seu *minyó*, com fo vengut, dix-li lo batlle l'avie demanat ---», doc. segarrenç de 1396 (Guardalada, *BABL* x, 422); doc. d'Organyà 1573 (supra); «Vint-y-sinc sous a Francesc Pons, altre dels verguers, per altres tants ne ha pagats a uns *minyons* que aportaren les atxes lo dia que entrà lo Virrey», Bna., 1586 (*Reg. de Cauteles*, Rúb. de Bruniquer II, 18); «la chreu de argent sobradeurada --- amb los apòstols y avangellistes, Christo y Maria, ab los *minons* que aporten les ensínnias de la passió, ab sos pi(l)lars y pi(l)lastras», doc. del Solsonès de 1631 (*BCEC* 1909, 272); el conseller barc. E. Bruniquer, el 1641, llegava «al<s> infants òrfens deu sous, per los quals los *minyons* degan acompanyar lo meu cos a la sepultura» (*BABL* VI, 111).

d) ¿Passa mai que, anomenant un jove com a servidor, ragatxo o escarràs, no acabem per prendre-ho en sentit més o menys dolent? I un cop un terme s'ha usat així, és inevitable, més que més en una societat governada jeràrquicament o amb constitució nobiliària, que esdevingui ràpidament susceptible d'ús molt pejoratiu, despectiu i injuriós. El nostre mot era molt ant. en la lleng., i doncs no ha de sorprendre que, àdhuc partint d'un valor més ant. ben innocent, ja vegem *minyó* usat d'aquesta manera en el mateix S. XIV.

I àdhuc sembla ser autèntic i ben conservat en un passatge de la *Crònica* de Jaume I, que per tant seria el testimoni més antic del mot (car ni la -n pot sorprendre, ni la o verament xocant de la forma que reemplaça l'insult *puènt* és suficient per declarar-ho text suspecte): «anam-nos-en a Balaguer per assetjar-lo --- e param-hi dos fenèvols, e --- En R. de Muntcada havia la guayta dels fenèvols, de dia e de nyut: e él estan a la g<u>ayta, eren ab él En Sanço Péreç --- e cridaren —A armes, a armes, que-ls fenèvols vénen cremar, que fayles aduen encesas—. E havia En G. de Cardona ab si --- 200 hòmens a peu, entre aquells qui portaven les fayles e-ls altres; e --- Sanç Péreç --- començà a fugir --- e no romaseren ab En R. de Muntcada sinó A. de Robió e En G. B.; e venc En G. de Cardona, ab lança sobre mà, sobr' En R. de Muntcada, e dix —Rendets-vos, En R., rendets-vos; e dix En R. —¿A qui-m rendria, *minyón* podent, a qui-m rendria?» (§ 41, Ag., 70.11 = Casac. I, 106.2f.).

«Un savi, una vegada, considerant un vil hom que axí li responia, féu-lo arregar e batre poderosament per les anques, axí com a *minyó*, e cant l'ac fet axí levement batre, féu-li passar carbó negre per la cara, e féu-li pellar la barba, e sollar-la-li de fanc», Eiximenis (*Terç*, *NCL* III, 102.23: no tan resoltament apartat, com l'anterior, del sentit de 'criatura', car també als marrecs entremaliats els arregussen i els baten les an-

ques, però tanmateix el conjunt mostra clarament el decantament pejoratiu); «guarda-t de reportar paraules sobiranament, car qui açò fa no és hom de recapte, ans ensenya que és *minyó* insensat», id. (*Regiment*, *NCL*, 62.22). El barreig de la moreria de Val., de 1455, fou iniciat per una «company(i)a de fadrins e *minyons*, ajustada en la partida dels Tints Majors» (Gual Camarena, tir. a p. del *IV Con. H. C. Ar.* I, 485).

No és estrany, doncs, que en arribar l'era del bandolerisme, *minyó* sigui emprat per designar els joves paladins desencaminats, que després de tirar-se a la muntanya per raons més o menys generoses acaben convertint-se en insurgents habituals i bandejats perillous (recordem el *Fadri* de Sau etc.): a la fi del S. XVI foren cèlebres almenys dos d'aquests «*minyons*», un i altre de les nostres comarques piriniques de l'extrem Nord: el *Minyó de Capcir* i el *Minyó de Muntellà* (el poble de la Baixa Cerdanya): aquest el cridaren com a cap els ribagorçans alçats contra el cesarisme madrileny, cada cop més aclaparador: «no repararon los rebeldes en poner al frente de su gente un bandolero temido y famoso, cuyo campo de acción era Cataluña: el *Minyón de Montallar*» posava referint-se a 1587 o 1588 el noble botifler i poeta aragonès Lup. Leon. de Argensola (en llibre de 1590: *Agud, El Señorío de Concas, Benasque*, p. 101); aviat feren mala fi, car l'*InoLC* recull un doc. ross. de 1588 que parla d'un lloc «en lo qual siti mataren lo *Minyó* de Capcir y lo *Minyó* de Muntellà»; i altre escrit de 1588, en la correspond. municipal Perp.-Bna., parla d'un *minyó*, o més d'un, acusats de «saquejar» (*RLR* LX, 67).

Això va acabar donant lloc a l'aplicació a milícies faccioses o als encarregats de tenir-les a rotllo. D'aquí *minyó* 'individu d'una milícia local', que el *DAG* localitza en el S. XIX a Valls i en el P. Val.; de fet vaig constatar a la Marina, que els vells d'Alfàs encara recorden el temps «dels *Minyons* i els Trabucaires» (1963), que per alguna cosa mencionaven inseparablement. De les terres catalanes això passà més o menys al castellà: el *DAcadEsp*. incloua *miñón* sense localitzar en l'ed. de 1817, però és probable que es referís als Països Cat.; mentre que des de 1899 ho localitza a Alaba, i més tard a Biscaia, a on passaria amb ocasió de les guerres carlines, com va passar el mateix amb *miquelets*,² que paper tan conspicu hi feren > cast. bascongat *migueletes*.³

Tanmateix també en els dialectes nostres és l'acc. més primitiva, no pejorativa ni belhícosa, la que ha restat popular. I això des dels Pirineus fins a l'Ebre almenys, i fins a les Illes. Amb grandíssim arcaisme semàntic a l'Alguer; on, almenys en part, significa encara el 'nou-nat' (Ciuffo, *BCEC*, 1907, parlant de *tataia TETA*), si bé també una rondalla algeresa anomena *minyona* una donzella filla del rei, que és casadora (*BCEC*, 1907, 51), i Kuen dóna la traducció «muchacho» a l'alguerès *miñó* (*AORBB* VII, 66). El sentit bàsic a Eivissa degué ser 'nen, noiet petit', puix que ha passat a designar una «aleluya» (PzCabr.), entreteniment de criatures grandetes; ja prop de l'Ebre, a les Garrigues hi ha la «Roca dels Set *miñons*» (que a Aspa